

diferenciace a sociálně-ekonomické segregace v českém základním vzdělávání, v jejímž důsledku nemá řada učitelů se sociálně znevýhodněnými žáky osobní zkušenost z vlastní výuky (25 % učitelů v šetření TALIS 2018 uvedlo, že v jimi vybrané třídě se nenachází žádný žák ze sociálně a ekonomicky znevýhodňujícího prostředí).

3.7 Využití pracovního času učitelů

V této kapitole se zaměřujeme na objem času věnovaný jednotlivým činnostem učiteli. Otázky na časovou dimenzi práce učitele se vztahovaly k poslednímu úplnému kalendářnímu pracovnímu týdnu (záměrem bylo vyloučit případné zkreslení vlivem prázdnin, svátků, nepřítomnosti v důsledku nemoci apod.) a také k časovému rozložení činností ve výuce vybrané třídy.³⁸

Jedním z úkolů pro učitele v dotazníku bylo posoudit, kolik hodin týdně věnují vybraným pracovním činnostem. Průměrná celková reportovaná pracovní doba učitelů v České republice činí 38,5 hodiny, což je o hodinu více než průměr EU (37,5 hodiny). Delší průměrnou týdenní pracovní dobu vykázali učitelé např. v Anglii (46,9) či USA (46,2), nejdelší v Japonsku (56 hodin), naopak kratší dobu učitelé v Rakousku (37,2), Slovensku (36,4) či Finsku (33,3), nejkratší pak v Gruzii (25,3 hodiny). Tento celkový pracovní čas se dělí na čas strávený výukou a dále na činnosti mimo výuku. Průměrný odhadovaný čas strávený učiteli vykonáváním těchto činností ukazuje graf 3.17.

Přímá výuka zabírá v celkovém pracovním nasazení učitelů největší podíl, v České republice je to v průměru 19,1 hodiny (tj. téměř polovinu celkové vykazované pracovní doby), což se velmi blíží průměru EU (18,8 hodiny).³⁹ Mírně delší dobu oproti EU stráví čeští učitelé samostatným plánováním či přípravou vyučovacích hodin (7,3 hodiny oproti 6,5 hodiny). Je zajímavé, že učitelé s delší praxí (5 a více let) tráví plánováním a přípravou vyučovacích hodin v průměru více času (7,5 hodiny týdně) než učitelé méně zkušené (6,8 hodiny za týden), ačkoli by bylo možné očekávat spíše opak. Téměř o hodinu déle tráví přípravou učitelé gymnázií (8,1 hodiny týdně) oproti učitelům základních škol (7,1 hodiny).

³⁸ Třída, které se otázky týkaly, byla třída žáků na 2. stupni ZŠ nebo v nižších ročnících víceletého gymnázia, ve které učitel/ka v dané škole vyučoval/a po 11. hodině dopoledne minulého úterý.

³⁹ Je důležité upozornit na skutečnost, že zjištění jsou prezentována jako průměrné hodnoty za všechny účastníky se učitele, tedy včetně těch, kteří pracují na částečný úvazek (v ČR se jednalo o 17 % učitelů).